

Lokalsamfunnsforeningens arbeid 2020-2022 og videreføring av arbeidet 2022-2024

Dette dokumentet er en oppsummering av arbeidet i Lokalsamfunnsforeningen siden årsmøtet 19. januar 2020 og fram til årsmøtet 6. april 2022.

Sammendrag

Lokalsamfunnsforeningen har arbeidet i over 12 år «for desentralisering og lokaldemokrati, mot sentralisering og tvangssammenslåing av kommuner». Foreningen forsøker å dekke et behov for å diskutere og organisere fellesinteressene til små og mellomstore kommuner over hele landet. Ordførere og rådmenn, folkevalgte og tillitsvalgte i nesten 300 av landets kommuner står overfor mange felles utfordringer. 1,7 millioner mennesker bor i disse kommunene.

Styret har bestått av: Leder Ole Gustav Narud, Åmot, nestleder Svein Olav Agnalt, Skiptvet, sekretær Erik Sørensen, Larvik, ordfører Monica Sande, Beiarn, tidligere stortingsrepresentant Randi Karlstrøm, ordfører Harald Lie, Hattfjelldal, tidligere ordfører Ronny Grindstein, Gratangen, ordfører Petter Sortland, Høyanger, ordfører Marte Klovning, Utsira, tidligere ordfører Oddmund Ljosland, Åseral, ordfører Kjell Sølverød, Siljan, tidligere ordfører Christian Hinze Holm, Nesodden, ordfører Heidi Granli, Gol og leder av Pensjonistforbundet Jan Davidsen.

Etter at Ole Gustav Narud ble utnevnt til statssekretær i oktober 2021 fungerer Svein Olav Agnalt som leder. Harald Lie er midlertidig utnevnt til nestleder.

En arbeidsgruppe har fulgt opp det løpende arbeidet med konferansen, webinarer mv. Arbeidsgruppen består av Svein Olav Agnalt, Harald Lie og Erik Sørensen fra Lokalsamfunnsforeningen. I tillegg inngår Unni Hagen og Ronald Berntzen fra Fagforbundet og Fanny Voldnes fra Kommunekonsult i arbeidsgruppa.

Arbeidet har foregått på flere måter:

- Opprop fra ordførere rettet mot konkrete krav i forbindelse med aktuelle politiske situasjoner, som skatteoppkreversaken.
- Konferanser, møter og debatter med både faglige og politiske tema. På grunn av Corona-pandemien har dette de siste to årene også foregått digitalt som webinarer, podcast og streaming og opptak av foredrag og debatter, se under for mer informasjon.
- Opinionsundersøkelser i samarbeid med Infact for å løfte fram våre saker i media. Det siste året særlig knyttet til kommunereformen og bruk av folkeavstemninger ved sammenslåing og deling av kommuner og fylker.
- Utredninger, rapporter og bøker som har tatt opp sentrale tema.

Organisasjonen har over tid engasjert seg på saksområder som er av stor betydning for utviklingen av de små og mellomstore kommunene, og for nærings- og bosettingsutvikling i distriktene. Kommunestrukturen, det lokale folkestyret, kommunenes inntekter, oppgavefordelingen, nærpolitiet, bredbånd og digital infrastruktur, samhandlingsutfordringene i helsesektoren, egenregi og EØS-problematikk, lokal beredskap og sentraliseringen av statlige arbeidsplasser er eksempler på tema.

Lokalsamfunnskonferansen har utviklet seg til å bli en viktig arena for dette og bidrar dessuten til å skape og utvikle nettverk mellom kommuner med felles utfordringer. De kommunene og ordførerne som har aktivisert seg i Lokalsamfunnsforeningen kommer fra hele landet. Foreningen fyller etter vårt syn en viktig funksjon for denne gruppen som ellers ikke har tilsvarende ressurser og møteplasser til disposisjon.

Foreningen har arbeidet for at sentralisering og folkestyre skulle være viktige tema i stortingsvalgkampen i 2021. Valgresultatet innebærer forventninger om at mange av de utfordringene Lokalsamfunnsforeningen har arbeidet med i lang tid blir tatt opp. Foreningen vil engasjere seg sterkt for gjennomslag for en ny kurs også de neste årene.

Aktiviteter i 2020 og 2021 i kronologisk rekkefølge

- Organiserte opprop med om lag 300 ordførere mot å flytte skatteoppkreverne fra kommunene til staten
- Lokalsamfunnskonferansen 2020, Gardermoen 20. - 21. januar. I konferansen brukte vi mye tid også på mulighetene for forbedringer av rammevilkårene for små kommuner og distriktene:
 - Vi tok opp mulighetene for en bred allianse som skal gi kommunene egne inntekter fra naturressursbaserte næringer som vannkraft, vindkraft, oppdrett, hytter og tilsvarende.
 - Vi inviterte til en sterkere satsning på både den brede og den smale distriktpolitikken.
 - Vi tok opp betydningen en kraftig satsning på fiber-bredbånd og mobildekning vil ha for offentlige tjenester og næringsutvikling over hele landet.
 - Vi tok opp konsekvensene av sentraliserte nødetater.
 - Vi tok opp bruken av markedsøkonomien i offentlig sektor, med utgangspunkt i Hjelmeng-utvalget om «like konkurransevilkår» for private og offentlige tilbydere.
- Foreningen deltok på Stortingshøringen om distriktpolitikken 30. januar og presenterte resultatene fra Lokalsamfunnskonferansen i vårt innlegg der: <https://lokalsamfunnsforeningen.no/fiber-og-bredband-fram-til-alle-husstander-i-hele-norge-lsf-tydelig-pa-stortinget/>
- Styre-webinarer gjennom året med eksterne innledere som følge av pandemien
- Webinar: «Distriktsopprøret – et sunnhetstegn!» med professor Reidar Almås, 26. oktober, 2020. <https://lokalsamfunnsforeningen.no/distriktsopproret-et-sunnhetstegn/>
- Medlemsverving høsten 2020 - våren 2021.
- Lokalsamfunnskonferansen 2021, Gardermoen mandag 18. - 19. januar blei sin helhet digital. Antallet som meldte seg på og fulgte konferansen var rekordhøyt, 711 personer. Antall tema var bredere enn noen gang tidligere. Programmet er beskrevet og opptakene fra konferansen finnes her: https://lokalsamfunnsforeningen.no/veien_videre/

- «Settes lokalbankenes framtid i fare av regjeringen?» Webinar 18. februar om endringer i regelverket for bankvirksomhet i samarbeid med LO.
<https://lokalsamfunnsforeningen.no/lokalbankenes-eksistens/>
- Støtte til ordføreraksjon om lokal beredskap etter initiativ fra Snåsa kommune. Vellykket. Oppslutning fra 180 ordførere, med et samlet innbyggertall på 1,1 millioner.
- Meningsmålinger om deling av tvangssammenslåtte fylker og kommuner, utført av Infact. April – oktober 2021.
- Webinar om deling av tvangssammenslåtte fylker.
- Utredning av lovgrunnlag og framgangsmåte i forbindelse med deling av kommuner og fylker. Professor Nils Aarsæther.
- Lansering av boka «Kaosreformene». Podcast med Eva Nordlund, Skjalg Fjellheim og Per Gunnar Stensvaag <https://lokalsamfunnsforeningen.no/kaosreformene-lokalsamfunnspodcast/>
- Seminar om de danske desentraliseringsreformene med Indenrigsminister Kaare Dybvad, digitalt fra Gardermoen 6. august <https://lokalsamfunnsforeningen.no/men-danmark-desentraliserer/>
- Arendalsuka, debattmøte om «Hva skjer i de tvangssammenslåtte kommunene?» 20. august med innledere/deltagere fra Søgne, Haram, Bjugn, Midt-Telemark og Skiptvet <https://lokalsamfunnsforeningen.no/hoyrefolk-under-tvang-er-sinte-pa-solberg-regjeringa/>
- Arendalsuka, samarbeid med en rekke helseaksjoner om flere møter.
- Oppfølging av Hurdalsplattformen om såkalt reversering av nye fylkeskommuner. Det har vært lagt mye arbeid i å sikre tilbakeføring av Østfold, Buskerud og Akershus, som medfører oppløsning av Viken. Finnmark og Troms ble sikret allerede i plattformen, mens Telemark og Vestfold også ble vedtatt tilbakeført. Innlandet fylkeskommune blir etter vedtak i representantskapet i Arbeiderpartiet i Innlandet ikke tilbakeført.
- LSF har bistått de som arbeider for tilbakeføring i Søgne, Haram og Kinn, samt Ørland kommune. I noen grad har LSF også bistått aksjoner andre steder.
- I januar 2022 gjennomførte LSF en svært vellykket Lokalsamfunnskonferanse med over 750 digitale deltakere. Leder i Fagforbundet Mette Nord åpnet konferansen som hadde bred deltakelse fra politisk ledelse og organisasjoner. Også i 2022 samarbeider LSF med Politiets Fellesforbund.
- LSF har også etter valget i 2021 støttet lokale meningsmålinger.
- 6. april gjennomfører LSF webinar om strømpriser med flere faglige innledninger blant annet av hr advokat Stein Erik Stinessen.
- Arbeidsgruppa bestående av leder, nestleder og sekretær møtes hver torsdag med deltakere fra Fagforbundet og Kommunekonsult. Det planlegges deltakelse på årets Arendalsuke, flere webinar og ny Lokalsamfunnskonferanse i januar 2023.

Den politiske situasjonen

Et stort flertall på Stortinget er nå mot tvangssammenslåing av kommuner. Den avgåtte Solberg-regjeringen har imidlertid gjennomført endringer av inntektssystemet som omfordeler inntektene mellom kommunene og bidrar på den måten til å skape press for ytterligere kommunesammenslåinger.

NHO presser fortsatt på for å få til ytterligere kommunesammenslåing og sentralisering, og begrunner dette blant annet med ønsket om kommersialisering av offentlige tjenester. NHO engasjerer seg også sterkt på politikkområder som sentraliserer næringsvirksomhet og offentlige tjenester ut over kommunesektoren. Dette får for liten oppmerksomhet.

Målsettingen om lokalt folkestyre lar seg best realisere i små kommuner der antallet innbyggere pr folkevalgt er lavt. Målsettingen om desentralisert bosetting og verdiskapning over hele landet undergraves når antallet kommuner reduseres. Mange kommuner og en rekke fylkeskommuner har blitt slått sammen med tvang. Lokalsamfunnsforeningen har fremmet kravet om at disse kommunene og fylkene må deles, med mindre innbyggerne ønsker å fortsette i den eksisterende kommunen. Foreningen har gjennomført opinionsundersøkelser i ni fylker og to kommuner som blant annet viser at innbyggerne støtter bruk av rådgivende folkeavstemninger i spørsmål om sammenslåing og deling av kommuner og fylker.

Til en viss grad er det samme type argumentasjon og samme ideologi som ligger til grunn for en rekke av de reformene som er gjennomført i offentlig sektor, i tillegg til kommune- og regionreformene. Argumenter om «robuste fagmiljø», «bærekraftighet», synergieffekter, spesialisering, sentralisering og stordriftsfordeler går igjen. Debatten om sykehusstrukturen, om politireformen, domstolsreformen, organisering av beredskapsfunksjonene og andre reformer begrunnes til dels på samme måte. Dette er en argumentasjon som står sterkt i ulike miljøer som har stor politisk innflytelse, men som også er problematisert og tilbakevist av andre fagmiljøer. Utfordringen i årene som kommer er å nyttiggjøre og videreutvikle motargumentene til politiske løsninger.

Pågående reformer:

Det er satt i gang en rekke «reformprosesser» og det foregår endringsprosesser som foreningen må vurdere å engasjere seg i forhold til. Dette gjelder blant annet:

- **Generalistkommune-utvalget** arbeider med en innstilling som vil ta opp oppgavefordelingen i kommunesektoren.
- **Inntektssystem-utvalgets** innstilling som vil kunne innebære et inntektstap på over 4 milliarder kroner for kommuner og fylker med inntekter fra konsesjonsavgifter og konsesjonskraft slik utvalgets mandat legger opp til.
- En gjennomgang av vindkraftnæringen og oppdrettsnæringen representerer mulighet for å etablere tilsvarende inntektsordninger til kommunene som i vannkraftsektoren.
- Domstols-kommisjonen førte til en kraftig nedleggelse av tingretter og jordskifteretter over hele landet. Den nye regjeringen vil kunne gjøre om på dette.
- Sentraliseringen innenfor Høgskole- og universitetssektoren som følge av Høgskolereformen. Det ligger an til etablering av en ny høgskole på Nesna etter regjeringsskiftet. Dette er en viktig endring av stor betydning for den videre utviklingen av denne sektoren.

- Valglovutvalgets innstilling som har drøftet blant annet sammenslåing av stortingsvalgkretsene i lys av den nye fylkesstrukturen. Det vil neppe skje endringer i inndelingen av valgkretsene og fylkeskommune-inndelingen bør derfor bygge på valgdistriktene.
- Oppfølging etter Hjelmeng-utvalget. I Solberg-regjeringens svar til ESA våren 2021 varsles sektorvis gjennomgang av områdene havner, parkering, bredbånd og renovasjon for å «bedre konkurransen». Dette kan påvirke kommunal egenregi.
- Lokalsamfunnsforeningen er invitert til høring om arbeidet i Generalistkommuneutvalget 28.april 2022. At LSF er invitert til dette på linje med større landsdekkende organisasjoner må sees som en anerkjennelse av Lokalsamfunnsforeningen.

Forslag til videre arbeid:

Lokalsamfunnsforeningen ønsker fortsatt å bidra til å mobilisere politiske aksjoner og organisere politiske aktiviteter mot den sentraliseringen som ellers kan bli resultatet. Det er viktig at aktiviteten ikke bare framstår som motstand og noe negativt, men også som støtte til noe positivt.

Arbeidet til foreningen må bygge opp under konkrete mål og aktiviteter. Noen *eksempler* på slike vil kunne være:

Målsettinger:

- Arbeide for å påvirke Stortinget og de politiske partiene i spørsmål om oppgavefordeling, finansiering og organisering av kommuner, fylker og stat.
- Arbeide for at flest mulig kommuner arrangerer folkeavstemninger om kommunesammenslåing i forbindelse med eventuelle nye forslag om sammenslåing og i forbindelse med arbeidet for oppløsning av tvangssammenslåtte kommuner og fylker.
- Opplysningsarbeid for å motvirke «skjebnetro» og øke kunnskapen om de grunnleggende fakta i de «reformprosessene» kommunene står oppe i. (Kronikker, annonser, korte brosjyre med utgangspunkt i det arbeidet som er gjort så langt.)
- Arrangere faglige seminarer på sentrale tema, gjerne sammen med andre organisasjoner. Skolering av tillitsvalgte/folkevalgte.
- Med utgangspunkt i debatten om kommunestrukturen; organisere bred støtte for desentralisert folkestyre og desentralisert bosetting blant folkelige organisasjoner
- I mer overordnet forstand vil målet være å bidra til å få fram sammenhengene i sentraliseringsprosessene, slik at dette temaet blir viktig også i valgkampen mot 2023.

Aktiviteter/prosjekter:

- Ordførerne i landet er viktige aktører i den lokale og nasjonale politiske debatten. Det er en målsetting å samle disse til strategiske konferanser i dette arbeidet. Et aktivt nettverk av ordførere er viktig i det videre arbeidet.
- Medlemstallet i organisasjonen må fortsatt økes. Dette arbeidet er fortsatt viktig dersom organisasjonen skal overleve etter 2021.
- I debatten om kommunestrukturen har det kommet tydelig fram at en rekke forskere og fagmiljøer er uenige i det reformarbeidet regjeringen driver. Ikke alle slike forskere er villige til å synliggjøre sine standpunkter gjennom utspill i media. I debatten så langt har imidlertid et antall framtrepende forskere og professorer markert seg med tydelig skepsis til omfattende kommunesammenslåing. Det bør være en målsetting å samle disse til egne seminarer, med debatt om noen sentrale tema, for å bygge opp under forskning.
- Det er en målsetting å fortsatt koordinere våre seminarer med artikler i tidsskriftet *Samfunn og Økonomi*, som er et akkreditert forskningstidsskrift.
- Produsere meningsmålinger som kan danne grunnlag for medieutspill.
- Annonsering, kronikker, brosjyrer og videreutvikling av nettsider/sosiale medier med utgangspunkt i det arbeidet som blir gjort.
- Andre aktiviteter etter behov.

Etter Regjeringsskiftet oktober 2021

Etter at regjeringen Støre er etablert er det viktig at Lokalsamfunnsforeningen fortsetter sitt arbeid for å følge opp, og sørge for fortsatt fokus på desentralisering og være en møteplass for politikere og tillitsvalgte.

Fristen for søknad om såkalt reversering av tvangssammenslåtte kommuner gikk ut 1. mars. Pr dags dato er det ikke kommet andre søknader enn fra Viken og Telemark og Vestfold, samt Troms og Finnmark. Ålesund kommune har søkt om at Haram opprettes som nye kommune, men med andre grenser enn tidligere. LSF ser dette som uheldig og i strid med det folkeavstemningen i Haram i mars 2022 gikk inn for. LSF vil arbeide for at lokale initiativ for oppløsning av tvangssammenslåtte kommuner støttes. LSF er skeptisk til at det er de nye etablerte kommuner som skal søke.

Lokalsamfunnsforeningen vil fram mot kommune- og fylkestingsvalget i 2023 og Stortingsvalget i 2025 fortsatt arbeide mot unødig sentralisering og for desentralisering av tjenester – for lokaldemokratiet og for gode vilkår for offentlige tjenester.

Skiptvet mars 2022

Svein Olav Agnalt leder

Harald Lie nestleder Erik Sørensen sekretær